

Портфолиото като професионален инструмент за систематизиране и оценяване на педагогическия труд

Диана Железова-Миндизова

Portfolio as a professional tool for systematization and evaluation of pedagogical work: The paper presents the didactic potential of the portfolio as a tool for systemizing and evaluation of teacher's daily routine. It is described as a condensed individual philosophy based on experiential and theoretical knowledge and as a result of this developing a self-regulation function both for the teachers and the students.

Key words: *portfolio, experiential and theoretical knowledge, self-regulation*

ВЪВЕДЕНИЕ

Според съобщение от Европейската комисия до Съвета на Европа и Европейския парламент „Подобряване на качеството на подготовка на учителите” от 2007 г. в Европа има около 6,25 млн. учители. В началото на XXI век учителската професия става все по-сложна, професионалните изискванията се увеличават, а учебната среда крие все повече предизвикателства[8].

От учителите се очаква да развият и поемат отговорност за собственото си обучение и развитие. В среда на самостоятелното учене през целия живот, професионалното развитие на учителите предполага умения за *организирана и преднамерена рефлексивна практика*. Това предполага те да умеят:

- да продължават системно да осмислят собствения си опит;
- да се ангажират с научноизследователска дейност в рамките на работата си с обучаваните от тях ученици;
- да включват в преподаването си резултатите от академични изследвания и от изследвания при работата с ученици;
- да оценяват ефективността на стратегиите на преподаване и съответно да ги изменят;
- да анализират и преценяват собствените си потребности от обучение.

От учителите се очаква да (само)разширяват границите на професионалните си знания, като се ангажират да анализират начина, по който упражняват професията си чрез системно професионално (само)развитие от началото до края на кариерата.

Портфолиото на учителя се явява удобния професионален инструмент за проследяване на педагогическата дейност, за самонаблюдение и самооценяване на професионалния труд.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Портфолиото е педагогически инструмент, чрез който учителят опознава себе си. То насърчава автора си да размишлява върху своята дейност, да “види” какво знае, мисли, вярва, а също така да инициира непрекъснат процес на самооценка и оценяване.

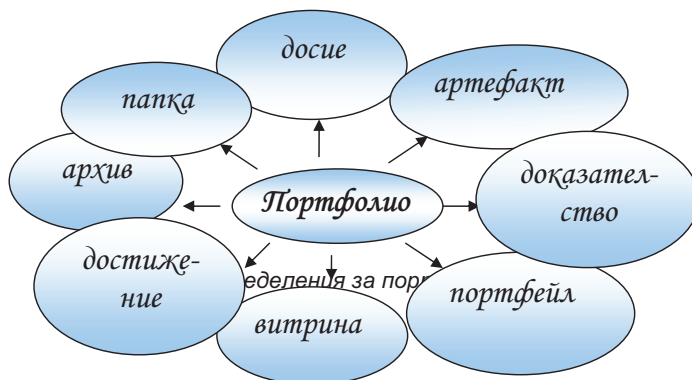
Етимологията на термина **портфолио** се свързва с две съставляващи го думи: **порт** – портативен, преносим, удобен за носене и **фолио** – лист, сгънат на две. Началото на своята употреба терминът портфолио бележи в извънобразователни научни области. Понастоящем портфолиото функционира и в икономическата сфера със значение на публичност на актуалното финансово състояние на даден обект.

Понятието «*портфолио*» навлиза в педагогическата литература в резултат на взаимодействието на педагогическата с другите науки: фотография, изобразително изкуство, бизнес, политика и др.

Като образователна технология, портфолиото започва да се прилага най-напред в американското училище през 80-те години на миналия век, а през

последните години намира много широко разпространение във всички развити страни по света. Разгледано в контекста на съвременното образование, портфолиото представлява «папка на индивидуалните учебни постижения», «лично досие», «продукт на дейността».

Портфолиото отразява детайли от предишен опит и постижения и описва желани пътища за достигане на по-дългосрочни цели за споделяне на опит, професионално развитие и кариерно израстване. В американската педагогическа литература се използва определението «портфейл или папка» на индивидуални учебни постижения[6,7]. За теорията и практиката особено значение имат възгледите на П. Петров и М. Атанасова. Според тях портфолиото е «съвременна образователна технология, която отразява връзката между теорията, научното познание и педагогическата практика[3]. Изразява се в преработване, модифициране, моделиране, конструиране на теории, принципи, подходи, методи; интегрира знания от различни области на науката и практиката, за оптимизиране на ефективното решаване на образователните цели».

Според Clemmons портфолиото е нещо повече от събиране на доказателства за обучението (учебни задачи, програми, постижения)[5]. То включва анализи и разсъждения, аргументи, казуси, обобщения и бележки на преподавателя относно преподаването и ученето. Може би това е основанието някои автори да го приемат като концепция, а не като обикновена папка с документация. Фактът, че учителят сам ще подбира информацията за себе си, ще я подрежда и представя, способства за повишаване равнището на неговото себепознание и подпомага изграждането на собствен личностен облик. Многообразни са схващанията относно определянето на това «Що е то портфолио?». Някои автори го определят като **метод** за фиксиране, натрупване и оценка на индивидуални постижения на притежателите на портфолиото; други – като **колекция** от събрани и подредени материали, доказващи напредъка и постиженията на притежателя; трети – като алтернативен **начин за оценяване** на знанията, уменията, педагогическото майсторство и нагласите на учителите и директорите. Независимо от различните определения (фиг.1), единно е мнението на авторите, че портфолиото е иновативна образователна технология, която е личностноориентирана и насочена към повишаване на степента на самостоятелност, самообразование и обмен на идеи и добри практики. Основната цел на учителското портфолио е да покаже «всичко, на което сме способни», според моя студентка от специалност Педагогика на обучението по български език и английски език.

Най-често се то използва за: **атестиране, за оценяване на качества, за взимане на управленско решение, за качеството на работата на учителя, за осъществяване на мониторинг и регистриране на напредъка.**

В последното десетилетие практиката „портфолио“ се разработи успешно и се оказа приложима към работата на учителя. Сега това е валидно и в много европейски държави. Акцентът в неговия формат е върху периодичното самооценяване на професионални компетенции в контекста на концепцията за перманентно учене през целия живот.

Ако се опитаме да определим какво представлява за учителя портфолиото, можем да обобщим:

- това е индикатор за признаване на постижения, в резултат на педагогическия труд;
- то е и индекс за ефективно и взаимно признаване на педагогически постижения, особено в контекста на идеята за учителя – учещ се през целия живот.

Портфолиото спомага да се идентифицират областите, в които учителят е силен, както и тези, в които той се нуждае от по-нататъшно развитие и обучение. То е незаменим инструмент за по-нататъшното развитие на професионалната личност.

Философията на портфолиото съдържа кондензирана индивидуална философия на преподаването на учителя. Новите професионални изисквания към учителя очертават профил на субект с висока рефлексивна култура, който умее да анализира професионалното си поведение, да го съотнесе към ситуацияите, да го регулира и насочва към външните обстоятелства и индивидуални особености. Такава професионална личност действа полнезависимо и рефлексивно, в поведението ѝ се откроява индивидуален, личен стил. Формирането на индивидуален професионален стил от всеки учител представлява специфична рефлексивна задача: учителят трябва да проектира мислено себе си върху учебния процес и върху общуването с учениците си, да проектира своите личностни черти и професионални качества. Така умението за педагогическа рефлексия се осмисля като стимулатор на собствения потенциал за самоусъвършенстване и може да помогне инерционните сили да се преодолеят без външен натиск и кризисни реакции, без уязвяване на самолюбието и собствената самооценка.

Това доказва потенциала на педагогическото портфолио да развие педагогическо професионално мислене и самопознание; да позиционира учителя като активен субект в учебния дискурс; да активизира взаимодействието с останалите участници в педагогическото общуване с цел да стимулира собствено му трайно, последователно, продължително и, следователно, устойчиво самоусъвършенстване. Така портфолиото на учителя може да се определи както като **продукт и процес**, така и като **ежедневна професионална дескриптивна рефлексия**.

Портфолиото насърчава изграждането на **философия на преподаването, която не се състои в изучаване на теорията за образованието и след това прилагането ѝ в час. Тази философия акцентира върху използването на теорията в учебна среда за развиване на собствена философия за образованието.**

Специфичното в структурата на личността на преподавателя е това, че той има отлична възможност да бъде изследовател. Главно в хода на експериментирането той е в състояние да схване новото, продуктивното в учебния процес. Особено резултатно могат да използват силите си в това направление преподавателите, натрупали значителен опит, създали традиция в преподаването и с верен усет за новото, перспективното. Творчеството е не само в експериментирането, а и в правилното обобщаване на резултатите от серията експерименти, в задълбочено вникване в тяхната природа и формирането на изводи, които имат непосредствено и потенциално значение. Всеки добре осмислен в методически отношение

експеримент предоставя голяма възможност на преподавателя да изясни най-напред за себе си доколко са продуктивни новите способности на обучение, доколко са адекватни на реалните потребности на обучаемия. В хода на експериментирането учителят се стреми да обнови системата си на преподаване, на ефективно въздействие на психиката на учащите се, за да повиши степента на нейната регулираща и саморегулираща функция. Посредством саморегулацията преподавателят отстранява не само методическата сивота, отегчаващото еднообразие в работата си, но решава редица проблеми по нов, оригинален начин. Чрез саморегулаторната функция той активизира както собствения си интелектуален потенциал, така и на обучаемите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Използването на портфолио в ежедневната педагогическа дейност е процес на саморегулация на преподавателя, създаващ възможности и условия за провокиране на творческата активност и търсенето на новаторски решения от учителя в среда на устойчиво професионално развитие.

Професионалните очаквания към учителя, отговорящи на европейските изисквания по отношение на съвременните роли на учителя целят да инспирират устойчивост в професионалното развитие на учителя.

Формирано в резултат на професионалната дейност и процеса на общуване, портфолиото има съдържателния и структурен ресурс да бъде детерминираща професионална стратегия на личността на преподавателя и благоприятна психологическа предпоставка за неговото продължаващо професионално самообразование и развитие.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Гюрова, В., В. Божилова, Портфолиото на преподавателя, С., 2008.
- [2] Захаријева, Р. Портфолиото – образователна технология за професионално-педагогическо развитие на преподавателя. – В: Предизвикателства пред продължаващото образование на педагогическите кадри. С., 2005.
- [3] Петров, П., М. Атанасова. Образователни технологии и стратегии на учене. С., 2001.
- [4] Янакиева, С. Образователното портфолио – философия, технология, практически проекции: <http://www.diuu.bg/ispisanie>
- [5] Clemmons, J., L. Laase, D. Cooper, N. Areglado, M. Portfolio in the Classroom: A Teacher's Sourcebook, Scholastic Inc., 1993.
- [6] Danielson, Ch., L. Abrutyn, An Introduction to Using Portfolios in the Classroom, Association for Supervision & Curriculum Deve, 1997.
- [7] Farr, R., B. Tone, Portfolio and performance assessment: Helping students evaluate their progress as readers and writers, Fort Worth, TX, 1994.
- [8] European Commission Directorate-General for Education and Culture (2005). *Testing Conference on the Common European Principles: Teacher Competences and Qualiications 20th - 21st June 2005*. Brussels.
- [9] Seldin P. (2004). *The Teaching Portfolio: A Practical Guide to /improve Performance and Promotion/Tenure Decisions*. USA: Jossey-Bass.

За контакти:

Доц. д-р Диана Петрова Железова-Миндизова, Русенски университет "Ангел Кънчев", Филиал – Силистра, Катедра по филологически науки, тел.: (086) 821521.

Докладът е рецензиран.